

## AZƏRBAYCAN XALQININ ÜMUMMİLLİ LİDERİ HEYDƏR ƏLİYEVİN ANADAN OLMASININ 90 İLLİK YUBİLEYİ İLƏ ƏLAQƏDAR TƏHSİL MÜƏSSİSƏLƏRİNDƏ KEÇİRİLƏCƏK TƏDBİRLƏR HAQQINDA

### AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI TƏHSİL NAZİRİNİN ƏMRİ

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyev 21 yanvar 2013-cü il tarixdə "Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyevin 90 illik yubileyi haqqında" 2679 nömrəli Sərəncam imzalamış və həmin Sərəncamla yubileyin keçirilməsinə dair geniş Tədbirlər Planı təsdiq etmişdir.

Tədbirlər Planında Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyevin 90 illik yubileyinə həsr olunmuş elmi konfrans və simpoziumların, müsabiqələrin, musiqi festivallarının, sərgilərin, idman yarışları və "dəyirmi masa"ların təşkilinə xüsusi önəm verilmiş və bu tədbirlərin keçirilməsində Təhsil Nazirliyinin yaxından iştirakı nəzərdə tutulmuşdur.

Qeyd olunanlarla əlaqədar Tədbirlər Planında Təhsil Nazirliyinə həvalə edilmiş tədbirlərin yüksək səviyyədə yerinə yetirilməsini təmin etmək məqsədi ilə

#### ƏMR EDİRƏM:

1. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin "Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyevin 90 illik yubileyi haqqında" 21 yanvar 2013-cü il tarixli, 2679 nömrəli Sərəncamı və həmin Sərəncamla təsdiq olunmuş Tədbirlər Planı mühüm tarixi əhəmiyyət daşıyan dövlət sənədləri kimi icra və rəhbərlik üçün qəbul edilsin.

2. Həmin Tədbirlər Planı əsasında hazırlanmış Təhsil Nazirliyinin Fəaliyyət planı təsdiq olunsun (əlavə edilir).

3. Nazirliyin müvafiq struktur bölmələri, yerli təhsil orqanları, ümumi təhsil, ilk peşə, orta-ixtisas və ali təhsil müəssisələrinin rəhbərləri Fəaliyyət planında nəzərdə tutulan tədbirlərin vaxtında və tələb olunan səviyyədə yerinə yetirilməsini təmin etsinlər.

4. Bu əmrə qeyd olunan tədbirlərin müəyyən edilən müddətlərdə Naxçıvan MR Təhsil Nazirliyi və muxtar respublikanın aidiyyəti təhsil müəssisələri tərəfindən müstəqil yerinə yetirilib yekunlaşdırılması məqsəduyğun hesab edilsin.

5. Ümumi şöbə (X.Fərəcov) əmrin əlavəsi ilə çoxaldılıb yerlərə çatdırılmasını təmin etsin.

6. İctimaiyyətlə əlaqə şöbəsi (B.Hüseynzadə) əmrin əlavəsi ilə birlikdə "Azərbaycan müəllimi" qəzetində və "Təhsil xəbərləri" məcmuasında dərc olunmasını təmin etsin.

7. Əmrin icrasına nəzarəti öz üzərimdə saxlayıram.

**Misir MƏRDANOV,**  
Azərbaycan Respublikasının  
təhsil naziri  
4 fevral 2013-cü il

## BÖYÜK SƏNƏTİN BÖYÜK HAMISI (ULU ÖNDƏR HEYDƏR ƏLİYEVİN 90 İLLİYİ QARŞISINDA)

Timuçin Əfəndiyev

*Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət  
Universitetinin rektoru, professor*

*Çox sevindirici haldır ki, Azərbaycanın  
böyük tarixə malik olan incəsənəti hər il  
yeni istedadlar yetişdirir. Bu, xalqımızın  
mədəniyyətinin, incəsənətinin zənginliyini  
nümayiş etdirir.*

*Heydər Əliyev*

Müasir Azərbaycan dövlətinin qurucusu, müstəqilliyimizin, bütövlüyümüzün əbədi təminatçısı, xalqımızın ümummilli lideri Heydər Əliyevin 90 illik yubileyi yaxınlaşır. Bu fenomenal şəxsiyyətin, zamanımızın ən böyük azərbaycanlısının doğum gününə xalqımız böyük ruh yüksəkliyi ilə hazırlaşır. Ölkə başçısı cənab İlham Əliyevin ulu öndərin 90 illiyinin keçirilməsi barədə verdiyi sərəncam insanlarımız tərəfindən böyük razılıq hissi ilə qarşılanmışdır. Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universitetinin kollektivi də bu möhtəşəm yubileyə səylə hazırlaşır.

Maraqlı faktdır ki, ulu öndərimizin 90 illik yubileyi həm də müsəlman Şərqində ilk professional teatrın 140 illiyi və professional teatr təhsilimizin 90 illiyi yubileylərinə təsadüf edir. Ulu öndərimizin layiqli davamçısı, möhtərəm Prezidentimiz İlham Əliyev cənabları hər iki yubileyin dövlət səviyyəsində keçirilməsi barədə fərman imzalamışdır.

Bu yubileylərin yüksək səviyyədə keçirilməsi dövlətimizin milli mədəniyyətin inkişafına göstərdiyi böyük qayğıdan, diqqətdən xəbər verir. Bu dəst-xətt müdrik Heydər Əliyev siyasətinin müasir dövrdəki davamı

dır. Mədəniyyət müəssisələrinin, teatrların yenidən qurulması, müasir avadanlıqlarla təmin olunması, respublikada davamlı olaraq beynəlxalq teatr festivallarının, konfranslarının keçirilməsi, vaxtilə ölkəmizdə peşəkar teatr təhsilinin əsasını qoyan, bu gün isə teatr təhsili ilə yanaşı, həm də müxtəlif sahələrə aid 30-dan artıq ixtisas üzrə mütəxəssis yetişdirən Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universitetinin yubileyinə hazırlıq bunun bariz nişanəsidir. Bütün bunların təməlinə isə ulu öndər Heydər Əliyevin formalaşdırdığı böyük dövlətçilik məktəbi, müdrik siyasət dayanır.

Heydər Əliyev mədəniyyətimizin, incəsənətimizin böyük hamisi idi. 1969-cu ildə respublikaya rəhbərlik etməyə başladığı ilk günlərdən Heydər Əliyev başqa sahələrlə yanaşı, mədəniyyət və incəsənətə də xüsusi diqqət yetirirdi. Onu tez-tez teatrlarda, konsert salonlarında, incəsənətə dair müxtəlif sərgilərin açılışında və başqa tədbirlərdə görmək olardı. Teatr sənətinə isə xüsusi önəm verərdi. Tamaşaların premyeralarına gələr, tamaşa bitdikdən sonra səhnə arxasına keçər, dramaturqla, rejissorla, ayrı-ayrı aktyorlarla bu sahənin bilicisi kimi söhbət edərdi, fikirlərini

bildirirdi. Ulu öndərimiz ömrünün son günlərinə qədər bu ənənəni davam etdirdi.

Heydər Əliyevin teatra bağlılığı təsadüfi deyildi. Bu barədə söz düşərkən o, xatırlayırdı: "13-14 yaşlarımda Naxçıvan Dövlət Teatrının tamaşalarına çox böyük həvəs və maraqla baxırdım. İbrahim Həmzəyevin ifa etdiyi rolların vurğunu idim. Sonralar eşitdim ki, İbrahim Həmzəyev dram dərnəyi təşkil edib. Mən o dərnəyə yazıldım və həvəslə iştirak etdim". Uşaqlıq və erkən gənclik illərini xatırlayan ulu öndər həm də deyirdi: "Mən teatrla gənc yaşlarımdan məşğul olmuşam. Baş rollarda oynamışam".

Bu böyük şəxsiyyətin Naxçıvanda keçən uşaqlıq və gənclik illərini yaxşı xatırlayan xalq artisti Zəroş xanım Həmzəyeva öz xatirələrində yazırdı: "Mənim bu dahi insanla təmiz və səmimi münasibətlərim var idi. 2001-ci ildə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı ilə "Şöhrət" ordeni ilə təltif olundum. Heydər Əliyev bu ali mükafatı mənə təqdim edən zaman çox həyəcanlandım. Adım çəkildə cənab Prezidentə yaxınlaşıb dedim: "Mən təkcə ordeni aldığım üçün həyəcanlanmıram. Sovet dövründə Lenin ordenindən başqa, bütün ordenləri almışam. Ona görə həyəcanlanıram ki, həmin fərmanlarda böyük Heydər Əliyevin imzası olmayıb. İndi isə müstəqil dövlətimizin "Şöhrət" ordenini alıram. Bu ordeni mənə 63 il bundan əvvəl mənimlə bir parta arxasında oturan Heydər, bu gün isə dünya şöhrətli prezident Heydər Əliyev təqdim edir".

Heydər Əliyevin səhnə arxasında yaradıcı heyətlə görüşü, söhbətləri bir qayda olaraq televiziya vasitəsi ilə xalqa çatdırılırdı. İnsanlar böyük həvəs, maraq və heyətlə bu görüşləri izləyirdilər. Heydər Əliyevi haqlı olaraq Mustafa Kamal Atatürklə müqayisə edir, onların ruhən bir-birinə yaxın olduqlarını deyirlər. Bu yaxınlıq mədəniyyət, mədəniyyət sahəsində də özünü büruzə verir. Mustafa Kamal Paşa həm də mədəniyyətin,

xüsusən teatr sənətinin vurğunu idi. Onun bir tamaşadan sonra səhnə arxasına keçib aktyorlarla görüşünü və yanındakı məmurlara dedi-yi sözləri xatırlamaq yerinə düşər. Atatürk məmurlara belə demişdi: "Əfəndilər, onu bilin ki, hər biriniz nazir ola bilərsiniz, millət vəkili ola bilərsiniz, hətta cümhurbaşqanı da ola bilərsiniz. Amma sənəti ola bilməzsiniz. Gəlin həyatını bu müqəddəs işə qurban vermiş cocuqları sevak!"

Heydər Əliyev nəinki tamaşalara gedir, yaradıcı heyətlə görüşür, sənət haqqında mülahizələrini bildirirdi, o, eyni zamanda Azərbaycanda teatr sənətinin inkişafı üçün mühüm qərarlar qəbul edir, rejissor və aktyorların həyat şəraitini yaxşılaşdırmaq üçün əlindən gələni əsirgəməirdi. Teatr xadimlərinə münasibətdə Heydər Əliyevin çox xarakterik, ancaq onun özünə məxsus olan bir xüsusiyyəti də var idi. Rejissorların, aktyorların yubileylərində onların evlərinə telefon açar, sənətkarları şəxsən özü təbrik edər, hal-əhval tutar və nəyə ehtiyacları olduğunu öyrənərdi. Tanınmış sənət adamı xəstələnəndə və yaxud xəstəxanaya düşəndə ona baş çəkər, bununla əlaqədar lazımı köməklik göstərərdi. Mən onun atam İlyas Əfəndiyevə göstərdiyi böyük diqqətin şahidi kimi deyə bilərəm ki, 1979-cu ildə atam ağır xəstə olarkən Heydər Əliyev onu Kommunist Partiyasının üzvü olmaya, Moskvanın Kreml xəstəxanasına dəxəltdi (orada ancaq KP-nin rəhbər işçiləri müalicə olunurdular – T.Ə.). Atam orada düzgün müalicə olunaraq sonradan 19 il də yaşadı və bir çox roman, pyes yazmış oldu. Əlbəttə, bu, həm də ulu öndərimizin o vaxt Moskvada böyük nüfuz sahibi olması faktının göstəricisidir. Atam Moskvada xəstəxanada yatarkən Heydər Əliyevin onunla dafələrlə maraqlanması, qayğı göstərməsi bu günə qədər ailəmizin xatirindədir və biz həmişə ulu öndəri minnətdarlıqla xatırlayırıq. Bu qayğı təkcə İlyas Əfəndiyevlə bağlı deyildi. Onun Süleyman Rüstəmə, Mirzə İbrahimova, Rəşid



Ulu öndər tamaşa zalında. 4 dekabr 1998-ci il





Heydər Əliyevin xalq yazıçısı İlyas Əfəndiyevin "Xurşudbanu Natəvan" tamaşasının yaradıcı heyəti ilə görüşü

Behbudova, Qara Qarayevə, Fikrət Əmirova, Hökümə Bülluriyə, Bəxtiyar Vahabzadəyə, Xəlil Rzaya, Yusif Səmədoğluna və başqalarına göstərdiyi qayğı xalqımızın yaddaşındadır. İlyas Əfəndiyevdən söz düşmüşkən bir faktı da xatırlatmaq istərdim. Onun "Mahnı dağlarda qaldı" tamaşasının Dövlət Mükafatı alması şəxsən Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə baş tutmuşdu. Dövlət Mükafatı üzrə komissiya üzvləri arasında İlyas Əfəndiyevin yaradıcılığına qısqancılıqla yanaşan bəzi şəxslər də vardı. Onların "fəaliyyəti" nəticəsində komissiyanın yekun iclasında təqdim olunan siyahıya "Mahnı dağlarda qaldı" tamaşasının adı düşmənmişdi. Bu vaxt ulu öndərimiz soruşur: "Niyə həmin əsərin adı siyahıda yoxdur? Mən bu əsərə baxmışam və bəyənməmişəm, o vaxt komissiya üzvlərinin bir çoxu da teatrda idi".

Bu hadisədən sonra "Mahnı dağlarda qaldı" tamaşası Dövlət Mükafatına layiq görüldü.

Heydər Əliyev bəzən heç kəsin gözləmədiyi halda həftə ərzində iki dəfə teatra gedirdi. 1972-ci il mart ayının 25-də ümummilli liderimiz Nəbi Xəzrinin "Sən yənamasan" tamaşasına baxdıqdan sonra Nodar Dumbadzenin "Darıxma, ana" pyesinin premiyerasına hazırlaşan rejissor və aktyorlar fikirləşdilər ki, iki gün sonra Heydər Əliyev onların tamaşasına baxmayacaq. Aktyorlar elə güman edirdilər ki, bu gün, yəni martın 25-də teatra gələn Heydər Əliyev iki gün sonra, yəni martın 27-də tamaşaya təbii ki, gələ bilməyəcək. Amma martın 27-si səhər teatr kollektivinə xəbər çatdı ki, Heydər Əliyev Nodar Dumbadzenin o vaxt çox məşhur olan, müəyyən dairələrdə mübahisə doğuran "Darıxma, ana" pyesinin tamaşasına gələcəkdir. Heydər Əliyev həqiqətən də o tamaşaya gəldi.

Heydər Əliyevin Azərbaycan teatrına, rejissor və aktyorlara çox böyük rəğbəti və məhəbbəti var idi. Xalq artisti Məlik Dadaşov

Nəriman Həsənzadənin "Bütün Şərq bilsin" tamaşası ilə əlaqədar bunları demişdir: "Sumqayıt teatrının "Bütün Şərq bilsin" tamaşasına Heydər Əliyev Azərbaycan Dövlət Akademik Milli Dram Teatrının səhnəsində baxdı. Mən orada Nərimanov rolunu ifa edirdim. Rəhbər tamaşa haqqında öz fikirlərini söylədi və axırda dedi: "Əgər bu gün siz Məlik Dadaşov kimi bir sənətkarla belə bir tamaşa yaratmışsınızsa, bu yaxşı haldır. Bu işi davam etdirin". Sonra kollektivə müraciətə: "Nə arzunuz var deyın. Allah bilir belə bir fürsət bir də nə vaxt ələ düşəcəkdir" - dedi. Heç kim dinmədi. Çünki tapşırıbmışdılar ki, sual verməyin, heç nə deməyin. O, öz sualını bir də təkrar etdi. Yəni hamı susdu. Rəhbər dönüb onunla birlikdə gələn Mərkəzi Komitə işçilərinə baxdı, sonra kollektivə: "Görünür sizə danışmamağı tapşırıblar, gözlərinizdən oxuyuram" - dedi. Yəni heç kim dinmədi. Lakin gülümsədi. Heydər Əliyev onunla gələnlərə "həqiqətən belə etmişiniz" - deyə narazılığını bildirdi. İş bu yerə çatanda mən dedim:

- Xahiş edirəm bizimlə şəkil çəkdirəsiniz.

- Elə bu?

- Bəli, elə bu, ancaq, bir şərtlə. O şəkil-dən bizə də versinlər".

Görkəmli satira ustası, respublikanın xalq artisti Nəsibə Zeynalova Heydər Əliyev haqqında belə deyirdi: "Heydər Əliyevin həyat yoldaşı Zərifə xanım oğlu və qızı ilə Musiqili Komediya Teatrına tez-tez gəlirdilər. Onlar mənim iştirakımla göstərilən "Qaynana" tamaşasına da baxdılar. Tamaşa çox xoşlarına gəlmişdi. Az sonra Heydər Əliyev də "Qaynana"ya baxdı. Razi qaldı və göstəriş verdi ki, tamaşa lentə alınb qızıl fonda saxlanılsın. Tamaşanın üçüncü pərdəsindən sonra o, teatrın müdiri Səmsi Bədəlbəyli ilə qrim otağına gəlib mənə təbrik etdi. Sonra "Qaynana" əsəri əsasında film çəkildi. Mən Dövlət Mükafatına təqdim olundum.

Belə misalların sayını artırmaq olar.

Məsələn, 1981-ci ildə Heydər Əliyev Azərbaycan KP MK-nın büro üzvləri ilə birlikdə İlyas Əfəndiyevin "Xurşudbanu Natəvan" pyesinə maraqlı tamaşa etmiş, sonra əsərin müəllifinə belə demişdi: "Siz ilk növbədə Natəvan - bu şairə haqqındakı şayiələrə son qoydunuz. Natəvanı təmkinli, ziyalı Azərbaycan qadını kimi bizə təqdim edəsiniz, bununla yanaşı, gözəl xan qızının təmsalında siyasi baxımdan onun xan qızına layiq hərəkətləri ilə bizim Şərq qadınlarının obrazını yarada bildiniz. Mən buna görə sizə sağ ol deyirəm".

Teatra qəlbən bağlı olan Heydər Əliyev digər yazıcılarımızla yanaşı atam İlyas Əfəndiyevin dramaturgiyasına da həssaslıqla yanaşır, onun yaradıcılığını izləyirdi. Ulu öndər İlyas Əfəndiyevin "Hökmdar və qızı" tamaşasına o vaxt respublikamızda qonaq olan görkəmli alim və ictimai xadim İhsan Doğramacı ilə birlikdə gəlmişdi. Tamaşadan sonra Heydər Əliyev qonaqla birgə səhnə arxasına gəlib yaradıcı heyəti təbrik etdi. Elə həmin görüşdə Heydər Əliyev atam İlyas Əfəndiyev haqqında bunları söylədi: "İlyas Əfəndiyev Azərbaycan teatrına çox böyük töhfələr veribdir, böyük xidmətlər göstəribdir. Çox dəyərli əsərlər yaradıb. İlyas Əfəndiyevin yaradıcılığı başqa cəhətlərlə yanaşı bir də ona görə əhəmiyyətlidir ki, o, öz əsərlərində həm Azərbaycan xalqının tarixinin çox mühüm səhifələrini ədəbiyyat, teatr vasitəsilə bugünkü nəsillərə çatdırıbdır, həm də öz əsərlərində müasir həyatımızın müsbət və mənfi cəhətlərini çox gözəl təsvir edibdir".

Heydər Əliyevin respublikamıza rəhbərlik etdiyi 1969-1982-ci illərdə keçmiş SSRİ-nin müxtəlif yerlərindən Bakıya teatr kollektivləri çox böyük həvəslə qastrol səfərlərinə gəlirdilər. Belə ki, 1969-cu ildə Sevastopol Dövlət Rus Dram teatrı, 1970-ci ildə Leningrad Dövlət Akademik Dram teatrı, Moskva Bədaye Akademik Teatrının

kollektivləri, habelə Xarkov, Donetsk və başqa şəhərlərin rejissorları, aktyorları şəhərimizə gələrək maraqlı tamaşalarla seyrcilərin hüsn-rəğbətini qazanmışdılar. Bu tədbirlərin çoxunda Heydər Əliyev şəxsən iştirak və çıxış edir, müxtəlif xalqların ədəbiyyat və incəsənətinin qarşılıqlı zənginləşməsində müstəsna rol oynayırdı.

1974-cü ildə Azərbaycan teatrının 100 illiyinə həsr olunmuş yubileydə Heydər Əliyev görülməli işlərə yekun vuran və teatr sənətimizin gələcəyini müəyyənləşdirən dərin məzmunlu, proqram xarakterli məruzə ilə çıxış etdi. Bu məruzədə Azərbaycan teatr xadimləri qarşısında çox ciddi vəzifələr qoyuldu, gənc kadrların hazırlanması işinə xüsusi diqqət yetirməyin əhəmiyyətindən danışıldı.

Heydər Əliyev görkəmli ictimai xadim, böyük siyasətçi olmaqla yanaşı, həm də incəsənəti, o cümlədən incəsənətin ən müəkkəb növlərindən olan teatr sənətini sevir, dərinləndirən bir insan olmuşdur. Heydər Əliyevin peşəkar milli teatr sənətimizin 100 illik yubileyinə həsr olunmuş geniş və əhatəli çıxışına nəzər salarkən bir daha buna əmin oluruq. Sözügedən çıxışında ulu öndər Azərbaycan teatr sənətinin yaranma və inkişaf tarixini işıqlandırmış, o zamanlı 100 yaşlı milli teatr sənətinə dəqiq və dürüst qiymət vermişdi. Bu gün həmin tarixi nitqdən 40 ilə yaxın vaxt keçir. Lakin o nitq sanki dünən edilibmiş kimi, aktuallığını itirməmiş, əhəmiyyətini, məna yükünü qoruyub saxlamışdır. Həmin nitqdən bəzi məqamlara diqqət yetirək:

"Yüz il bundan əvvəl ictimai və dini köləliyin zülmət səltənətində Azərbaycan dram sənətinin ilk qığılcımı parladi. Mirzə Fətəli Axundovun "Lənkəran xanının vəzirini" pyesinin tamaşası ilə Azərbaycan teatrının təməli qoyuldu.

Şərqdə ilk teatr olan Azərbaycan teatrı maarifçilik və azadlıq ideyalarının qarçısına çevrildi, köhnə dünyanı dağıdıb alt-üst et-

məkdə mühüm rol oynadı. O, zamanın qatı qaranlığını yararaq parlaq gələcəyə yol açan, insanların şüurunu, qəlbini oyadan, onları azadlıq, səadət naminə hünərlər göstərməyə ruhlandırın bir məşəl idi.

Azərbaycan Dram Teatrı böyük və şanlı yol keçmişdir. O, Azərbaycanda mü-tərəqqi ictimai fikrin təşəkkül və inkişafında fəal iştirak etmiş, öz xalqının mənəvi xəzinəsini zənginləşdirmiş... həmişə qabaqcıl ideya mövqeyində durmuş və indi də qabaqcıl ideya mövqeyində durmaqdadır. Azərbaycan Dram Teatrının yaradıcılıq axtarışları və nailiyyətləri ölkənin bütün teatr ictimaiyyəti tərəfindən rəğbətlə qarşılanıb bəyənilmiş, Sovet İttifaqının bir çox şəhərlərində tamaşaçılar tərəfindən yüksək qiymətləndirilmişdir.

Məhz buna görə, Azərbaycan Dram Teatrının yüz illik yubileyi respublikamızın həyatında böyük mədəni və siyasi əhəmiyyətli hadisəyə, bütün çoxmillətli sovet teatrının bayramına çevrilmişdir...

İcazə verin, bu təntənəli və fərəhli gündə... respublikanın zəhmətkeşləri adından Azərbaycan teatrının bütün xadimlərini 100 illik yubiley münasibətilə səmimi qəlb-dən, hərarətlə təbrik edim.

Teatrımız illər boyu enişli-yoxuşlu yollarla getmiş, ağır sınaqlara məruz qalmış, xalqa zidd mürtəce qüvvələrə qarşı şiddətli ideoloji mübarizə aparmalı olmuşdu. Görkəmli mədəniyyət xadimləri Mirzə Fətəli Axundov, Həsən bəy Zərdabi, Nəcəf bəy Vəzirov, Əbdürrəhim bəy Haqverdiyev, Nəriman Nərimanov, Cəlil Məmmədquluzadə, Üzeyir Hacıbəyov ilk dərin sırım açaraq Azərbaycan teatr sənətinin toxumunu səpmiş, onun cücərtilərini hifz edib qorumuşdular".

Azərbaycan teatrının 100 illiyi münasibətilə söylədiyi tarixi məruzəsində Heydər Əliyev peşəkar milli teatr sənətimizin yaran-dığı dövrə tarixi ekskurs edir, "ilk dərin sırım açaraq Azərbaycan teatr sənətinin toxu-

munu səpmiş, onun cücərtilərini hifz edib qorumuş" Mirzə Fətəli Axundov, Həsən bəy Zərdabi, Nəcəf bəy Vəzirov, Əbdürrəhim bəy Haqverdiyev, Nəriman Nərimanov, Cəlil Məmmədquluzadə, Üzeyir Hacıbəyli kimi ziyalıların zülmət içində olan səltənətin tərəqqisi, xalqın maariflənməsi, milli mədəniyyətin və mənəviyyatın qorunmasındakı xidmətlərini yüksək qiymətləndirir. O, teatr sənətimizin ilk addımlarında onun inkişafı üçün əllərindən gələni əsirgəməyən mədəniyyət xadimlərinin hər birinin yaradıcılığını, milli teatr sənətinə töhfələrini dərin təhlilə cəlb edir, konkret tarixi faktlara söykənən dürüst qənaətlərə gəlir: "İncəsənət xadimlərinə divan tutulması bütün tərəqqipərvər ictimaiyyəti, teatrın bütün dostlarını hiddətləndirirdi. Hüseyn Ərəblinskinin öldürülməsi onları xüsusilə bərk sarsıtmışdı.

Hüseyn Ərəblinski, onun həmkarları və məsləkdəşləri olan Sidiq Ruhulla, Cahan-gir Zeynalov, Abbas Mirzə Şərifzadə, Mahmud Kazımovski, Mirzə Əliyev, Hüseyn-qulu Sarabski, Əbülfət Vəli və başqaları teatrın özünü qoruyub saxlamaq uğrunda daimi, hətta fədakarcasına mübarizə şəraitində xalqı Azərbaycan və rus dramaturqlarının, dünya dramaturgiyası klassiklərinin ən yaxşı əsərləri ilə tanış edirdilər".

Mədəniyyət və incəsənətimizin böyük təəssübkeşi olan Heydər Əliyev öz çıxışında teatr sənətinin mənasını təşkil edən aktyor sənətinə də toxunur, realist ənənəyə söykənən milli aktyor məktəbinin görkəmli nümayəndələrinin yaradıcılığını təhlilə çəkirdi. Heydər Əliyevin milli aktyor məktəbinin ən parlaq nümayəndələrindən biri – Hüseyn Ərəblinskinin yaradıcılığı ilə bağlı söylədiyi fikirlər, irəli sürdüyü mülahizələr xüsusi maraq doğurur. O, haqlı olaraq, Hüseyn Ərəblinskinin "böyük faciə ustası, professional rejissor, Azərbaycan aktyorlarının bütöv bir nəslinin tərbiyəçisi" adlandırıldı. Ulu öndər ötən əsrin əvvəllərində aktyorların milli teatr

sənətini qoruyub saxlamaq uğrunda fədakar-casına mübarizəsini yüksək qiymətləndirirdi: "Dram teatrının nəcib təsiri altında Azərbaycanda səhnə sənətinin yeni növləri yaranıb inkişaf etməyə başladı. 1908-ci ildə Bakıda ilk milli operanın, Üzeyir Hacıbəylinin "Leyli və Məcnun" operasının tamaşası ilə musiqili teatr, indi məşhur olan M.F.Axundov adına Opera və Balet Teatrı meydana gəldi. Çox keçmədən musiqili komediyalar, vodevillər yaradılmağa başladı".

Heydər Əliyev dramatik teatrın inkişaf tendensiyalarına toxunmaqla yanaşı, milli opera sənətimizin də yaranma və inkişaf tarixini işıqlandırmağı unutmur. 1908-ci ildə Bakıda ilk milli operanın - Şorqədə birinci opera olan Üzeyir Hacıbəylinin "Leyli və Məcnun" operasının tamaşası ilə əsas qoyulan musiqili teatrın, M.F.Axundov adına Opera və Balet Teatrının inkişaf tarixinə nəzər salır, milli opera və operetlların özəl səciyyələrini araşdırır: "Milli teatr sənətinin inkişafında müasir dramaturgiyanın rolu və əhəmiyyətini qeyd etmək lazımdır. Müasir dramaturgiyanın inkişafı, şübhəsiz, bilavasitə teatrın özündən, onun bədii və estetik səviyyəsindən asılıdır. Bununla birlikdə, qeyd etməmək olmaz ki, özünün bütün müvəffəqiyyətlərinə baxmayaraq, dramaturgiyamız zəhmətkeşlərin artan tələbatından geri qalır. Dramaturqlar qabaqcıl rus dramaturgiyasının, mütərəqqi dünya dramaturgiyasının təcrübəsini diqqətlə öyrənib yaradıcılıqda tətbiq etməli, müasir həyat şəraitini və ideya-estetik tələbləri nəzərə almaqla öz bədii vasitələr xəzinəsini yorulmadan zənginləşdirməlidirlər. Ən başlıcası isə budur ki, dramaturqlar həmişə xalq həyatının içərisində, nəhəng quruculuq işlərinin qaynağında olmalı, insanların daxili aləmini, psixologiyasını dərindən və hərtərəfli öyrənməli, tədqiq etməlidirlər.

Teatr sənətinin dərin bilicisi olan Heydər Əliyev teatr sənətinin inkişafında müasir

dramaturgiyanın rolunu və əhəmiyyətini xüsusi vurğulayaraq dramaturgiyanın inkişafını teatrın bədii-estetik səviyyəsinin əsas şərtlərindən hesab edirdi: "Fərəhli haldır ki, respublika teatrlarındakı tamaşaların əksəriyyəti müasirlərimizə, həyatımızın ciddi, aktual ictimai və etik problemlərinə həsr olunmuşdur. Müasirlərimizin qaynar həyatını əks etdirən tamaşaların xüsusi cazibə qüvvəsi vardır. Bunlar qoyulmuş problemlərin müasirliyi, aktuallığı ilə tamaşaçı kütləsinə həyəcanlandırır".

Bizim üçün olduqca fərəhlidir ki, ulu öndər teatr təhsilini də yüksək qiymətləndirmiş, öz çıxışlarında universitetimizin keçdiyi tarixi yoldan bəhs etmişdir. O qeyd etmişdir ki, Azərbaycan teatrlarının yüksək ixtisaslı aktyor və rejissor kadrları ilə təmin olunmasında bizim ali məktəbimizin müstəsna rolu var. Təkcə teatr sənətini deyil, həm də respublikamızda teatr təhsili tarixini yaxşı bilən ulu öndər bu barədə maraq doğuran fikirlər söyləmiş, həm də konkret tarixi faktlara istinad etmişdir: "1923-cü ildə Şorqədə ilk dəfə yaradılmış Teatr məktəbinə o zaman Şövkət Məmmədova başçılıq edirdi. Sonralar o, SSRİ xalq artisti adına layiq görüldü. M.Əzizbəyov adına teatrın və digər Azərbaycan teatrlarının səhnə ustalarının əksəriyyəti bu məktəbin ilk məzunlarıdır. İndi SSRİ xalq artistləri olan Həlimə Nəsirova, Sara İşanturayeva, Altı Karlıyev, Özbəkistan SSR xalq artisti Nəzirə Əliyeva və bir çox başqaları da həmin məktəbi bitirmişlər. Teatra istedadlı aktyorlar və rejissorlar dəstəsi vermiş bu sənət ocağı sonradan ali məktəbin - Azərbaycan Dövlət İncəsənət İnstitutunun yaradılması üçün bir əsas oldu".

Bu gün də mədəniyyət, teatr təhsili və ümumiyyətlə bədii təhsil işçiləri ulu öndərimizin qayğısını hiss etməkdədir. Çünki onun bizə göstərdiyi qayğı və diqqəti bu gün möhtərəm Prezidentimiz İlham Əliyev cənabları layiqincə davam etdirir.

## HEYDƏR ƏLİYEV NƏZƏRİ İRSİNDƏ MÜƏLLİM ŞƏXSİYYƏTİ

**Rüfət Hüseynzadə**  
*AMİ-nin pedaqogika kafedrasının  
müdiri, pedaqogika üzrə elmlər doktoru,  
professor, əməkdar müəllim*

**Açar sözlər:** müəllimlik peşəsi, pedaqoji texnikum.

**Ключевые слова:** профессия учителя, педагогический техникум.

**Key words:** the teacher profession, pedagogical colleges.

Bütün tarixi dövrlərdə görkəmli şəxsiyyətlər, dövlət adamları müəllimlik peşəsinə yüksək qiymət vermiş və müəllimliyi cəmiyyətin ən şərəfli peşəsi hesab etmişlər. Müqəddəs dinimizin banisi Məhəmməd Peyğəmbər özünü müəllim adlandırmış, "Xəmsə" müəllifi Şeyx Nizami Gəncəvi müəllimi günəşə, "Məsnəvi" müəllifi Mövlana Cəlaləddin Rumi müəllimi yanar şama, "Divan" müəllifi dahi Füzuli müəllimi gənc qəlbin memarına bənzətmiş, Nəsirəddin Tusi müəllimi elmin چراغı adlandırmış, Məhəmməd Tağı Sidqi müəllimi dadlı meyvələr yetişdirən bağbana bənzətməmişdir. Hüseyn Cavid müəllimlik peşəsinə nəzərən demişdir:

Bəxtiyarsan əgər çəkdiyin əmək

Versə cahan süfrəsinə bir çiçək.

Bu müdrik fikirlər sırasında XX əsrin dahi şəxsiyyəti, böyük dövlət xadimi Heydər Əliyevin müəllimlik peşəsi haqqında dediyi sözlər öz xüsusi dəyəri, əhəmiyyəti və peşəyə verdiyi yüksək qiyməti ilə seçilir: "Mən yer üzündə müəllim adından yüksək bir ad tanımıram!". Bu qiymətli sözlər ulu öndərimizin müəllimlik peşəsinə sıx bağlılığından, ilk peşə ixtisasının və ilk vəzifə təyinatının müəllimlik olmasından irəli gəlməkdədir.

O bu barədə Azərbaycan Müəllimlərinin qurultayındakı nitqində belə demişdir: "Doğrudur, siz məni də müəllim hesab edir-

siniz. Burada müəyyən əsas var. Siz mənim təhsilimə əsaslanaraq bunu deyirsiniz... Mən 1939-cu ildə Naxçıvanda Pedaqoji Texnikumu bitirmişəm. Naxçıvan Pedaqoji Texnikumu məhz həmin dövrdə müəllim çatışmazlığına, ibtidai siniflərə, hətta orta məktəblərin 7-8-ci siniflərinə qədər dərs demək üçün müəllim olmadığına görə müəllim kadrları hazırlayırdı. Mən isə orta məktəbin 8-ci sinfini bitirdikdən sonra pedaqoji texnikuma daxil oldum. Məqsədim də o idi ki, müəllim olmaq, müəllim işləmək və ailəmə kömək etmək istəyirdim.... Pedaqoji texnikumun sonuncu kursunda bizə pedaqoji təcrübə dərsi verildilər. Biz həftədə 2-3 dəfə gedib məktəblərin 2-ci, 3-cü, 4-cü siniflərində dərs deyirdik. Ona görə də mənim o vaxtdan dərs vermək təcrübəm olubdur..." [1].

Heydər Əliyev məktəblə, maariflə həmişə sıx bağlı olması haqda özü belə deyirdi: "Məktəb, maarif, təhsil işi ilə həmişə sıx bağlı olmuşam... Hesab edirəm ki, cəmiyyət harada olursa-olsun kəsib təhsilə xərcləməli, gənc nəslin savadına, biliyinə, müəllimə kömək etməlidir...". O, müəllimlik peşəsini ürəkdən sevmiş, müəllim əməyinə yüksək qiymət vermiş və heç də təsadüfi deyil ki, Heydər Əliyev Azərbaycanda ona təklif olunan müxtəlif fəxri adlardan yalnız "Xalq müəllimi" fəxri adını məmnuniyyətlə